

Uzaktan Eğitim Hakkında Dijital Paylaşımlar: Ekşi Sözlük Örneği Üzerinden Türkiye'deki Tartışmaların Analizi

Digital Sharing about Distance Education:
An Analysis of the Debates in Türkiye through the Example of Ekşi Sözlük

Elif Pınar Kılınç¹ , Burak Gökalp² 

¹ Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Yaygın Öğretim Bölümü, Eskişehir / Türkiye

² İstanbul Aydın Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, İstanbul / Türkiye

Özet

Türkiye'nin önde gelen çevrimiçi forumlarından Ekşi Sözlük'te, "Uzaktan Eğitim" ile ilgili duyguları ve tematik kaygıları araştırmayı konu edinen bu çalışma, uzaktan eğitimin, özellikle Covid-19 pandemisinde zorunlu yaygın kullanımının fırsat mı sorun mu olarak algılandığı sorusu merkezinde, Türkiye'de uzaktan eğitime dair algının nasıl olduğuna cevap bulmaya çalışmaktadır. Nitel analiz yöntemlerinden duygu analizi ve tematik içerik analizini kullanan araştırma, uzaktan eğitim tartışmalarında hâkim olan duyguları ortaya çıkarmayı ve temalar önermeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma için veriler, "Uzaktan Eğitim" başlığı altındaki bütün girdileri kapsamaktadır. Girdiler, Python algoritması kullanılarak Ekşi Sözlük'ten toplanmış ve 412 girdiden oluşan veri kümesi elde edilmiştir. Elde edilen girdilerin tarih aralığının ise 2003'ten 2023'e kadar olan yirmi yıllık bir zaman dilimi olduğu görülmüştür. Dolayısıyla veri seti, söz konusu başlık altındaki girdilerin tamamını kapsar niteliktedir. Girdiler, Atlas.ti nitel analiz yazılımı kullanılarak analiz edilmiş ve uzaktan eğitime yönelik kullanıcı duygularının ve tematik yönelimlerin ayrıntılı şekilde araştırılmasına olanak sağlamıştır. Bulgular, verimsizlik, düşük öğretmen kalitesi, teknolojik zorluklar ve eşitsizlik gibi konulara yöneltilen önemli eleştirilerle birlikte, uzaktan eğitime yönelik olumsuz duyguların baskın olduğunu ortaya koymaktadır. Olumlu duygular ise uzaktan eğitimin potansiyel faydalarını vurgulayarak karmaşık ve nüanslı bir kamu algısına işaret etmektedir. Bu çalışma, Ekşi Sözlük kullanıcıları tarafından algılanan zorluklara ve fırsatlara ilişkin iç görüler sunarak Türkiye'de uzaktan eğitime yönelik kamuoyu tutumlarının anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Duygu Analizi, Ekşi Sözlük, Kullanıcı Algıları, Uzaktan Eğitim.

Abstract

This study, which aims to investigate the emotions and thematic concerns about "Distance Education" in Ekşi Sözlük, one of the leading online forums in Turkey, tries to answer the question of whether the mandatory widespread use of distance education, especially during the Covid-19 pandemic, is perceived as an opportunity or a problem. Using sentiment analysis and thematic content analysis from qualitative analysis methods, the research aims to reveal the dominant emotions in distance education discussions and to suggest themes. The data for this study includes all inputs under the heading "Distance Education". The entries were collected from Ekşi Sözlük using a Python algorithm, resulting in a dataset of 412 entries. It was observed that the date range of the obtained entries was 2003-2023. Therefore, the dataset covers all the entries under this heading. The inputs were analyzed using Atlas.ti qualitative analysis software, which allowed for a detailed exploration of user sentiments and thematic orientations towards distance education. The findings reveal a predominance of negative sentiments towards distance education, with significant criticism directed at issues such as inefficiency, low teacher quality, technological difficulties and inequality. Positive sentiments, on the other hand, emphasize the potential benefits of distance education, indicating a complex and nuanced public perception. This study contributes to the understanding of public attitudes towards distance education in Turkey by providing insights into the challenges and opportunities perceived by Ekşi Sözlük users.

Keywords: COVID-19, Distance Education, Ekşi Sözlük, User Perceptions, Sentiment Analysis.

İletişim / Correspondence:

Dr. Öğr. Üyesi Elif Pınar Kılınç
Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim
Fakültesi, Yaygın Öğretim Bölümü,
Yunus Emre Kampüsü, Eskişehir
e-posta: epkilitcatan@anadolu.edu.tr

Yükseköğretim Dergisi / TÜBA Higher Education Research/Review (TÜBA-HER), 14(3), 175-188 © 2024 TÜBA
Geliş tarihi / Received: Eylül / September 7, 2024; Kabul tarihi / Accepted: Ekim / October 3, 2024

Bu makalenin atıf künyesi / How to cite this article: Kılınç, E. P. (2024). Uzaktan Eğitim Hakkında Dijital Paylaşımlar:
Ekşi Sözlük Örneği Üzerinden Türkiye'deki Tartışmaların Analizi. *Yükseköğretim Dergisi*, 14(3), 373-383. <https://doi.org/>

ORCID: E. P. Kılınç: 0000-0002-9743-861X; B. Gökalp: 0000-0002-0652-5903.

Uzaktan eğitim, basılı materyallerden modern çevrimiçi dünyaya kadar önemli teknolojik gelişmelere sahne olmuştur. Dönemin iletişim teknolojilerinin kullanımının yoğunlaştığı 1990'lı yılların sonlarında, uzaktan eğitimin 21. Yüzyıl'ın eğitim modeli olacağı öngörülürü, bu kapsamda gerçekleştirilen çok sayıda çalışmaya da konu edilmiştir. Bu öngörünün, bütün dünyada bir anlamda teste tabi tutulması ise Covid-19 salgınının, Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Mart 2020'de pandemi olarak ilan edilmesi ile ani şekilde gerçekleşmiştir. Pandemiye ilk reaksiyonlardan biri olarak uzaktan eğitim, "Bu yüzyılın eğitim modeli olabilmiş midir?" sorusu, ülkelerin eğitim sistemleri, bu eğitimin farklı değişkenleri ve unsurları temelinde tartışılmaya devam ederken; pandeminin, gereken adımların atılmasında tetikleyici bir faktör olarak işlev gördüğü söylenebilir. Dünyanın geldiği son aşamada, yaşamın hemen her alanında etkisi görülen dijitalleşmenin, Covid-19 pandemisi ile özellikle uzaktan eğitim alanında bir zorunluluk olduğu ortaya çıkmıştır.

Uzaktan eğitimin, özellikle Covid-19 pandemisi sürecinde zorunlu yaygın kullanımının fırsat veya sorun olarak algılanma durumuna cevap arayan bu çalışmada, ilk olarak dünyada uzaktan eğitimin tarihsel seyri günümüze dek incelenmiş; ardından kısa süre önce geride bırakılan ve bütün dünyayı derinden etkileyen Covid-19 pandemisinin uzaktan eğitimle zorunlu ilişkisi, süreçte Türkiye'deki uygulamaları bağlamında ele alınmıştır. Bu bağlamda çalışma, Türkiye'de uzaktan eğitimin nasıl algılandığını ve tartışıldığını Ekşi Sözlük üzerinden analiz etmektedir. Ekşi Sözlük kullanıcıları tarafından algılanan sorunlara ve fırsatlara ilişkin iç görüşler sunan çalışma, Türkiye'de uzaktan eğitime yönelik kamuoyu tutumlarının anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır. Türkiye'nin önde gelen çevrimiçi forumlarından Ekşi Sözlük'te süregelen uzaktan eğitim tartışmalarında hâkim duyguları ve tematik kaygıları ortaya çıkarmayı amaçlamış ve nitel analiz yöntemlerinden duygu analizi ile tematik içerik analizini kullanmıştır. Duygu ve tematik içerik analizi merceğiyle bu araştırma, uzaktan eğitimin çok yönlü doğasının altını çizmekte; iyileştirme alanları ve gelecekteki eğitim stratejileri için potansiyeli vurgulamaktadır.

Uzaktan Eğitimin Tarihine Genel Bir Bakış

Uzaktan eğitim, öğretme ve öğrenmenin, iletişim teknolojilerinin kullanımı ile zamandan ve mekândan bağımsız şekilde gerçekleştirildiği eğitim sistemi olarak tanımlanabilmektedir. Teknolojik ilerlemelere paralel olarak gelişen ve önemli dönüşümlerden geçen uzaktan eğitim, toplumun eğitim ihtiyaçlarına göre şekillenmiş; günümüzde internet ve dijital teknolojiler sayesinde her seviyede öğrenciye ulaşabilen, erişimi kolay, esnek ve yaygın bir eğitim modeli haline gelmiştir. Uzaktan eğitimin tarihi, basılı materyallerden modern çevrimiçi dünyaya kadar önemli teknolojik gelişmelere sahne olmuştur (Smith ve ark., 2017). 1800'lü yıllardaki ilk

yazışmalı eğitim biçimlerine kadar uzanan uzaktan eğitimin ilk deneme örnekleri, basılı ders materyallerinin posta hizmetleri aracılığıyla gönderilmesi şeklinde uygulanmıştır. İsveç'te 1833'te Caleb Phillips tarafından verilen mektupla stenografi dersleri, bu döneme örnektir. 1840'ta İngiltere'de Sir Isaac Pitman da yine öğrencilerine stenografi öğretmek amacıyla mektupla eğitim vermeye başlamıştır (Lowenthal, 2022). Uzaktan eğitimin basılı materyaller yoluyla sağlandığı mektupla öğretim uygulamaları sürecine İsveç ve İngiltere'nin ardından Almanya ile ABD de dahil olmuştur.

Bir diğer dönem, uzaktan eğitimin dünyada algılanışında değişiklik yaratan radyo ve televizyon dönemi olmuştur. Radyo teknolojisinin 1920-1930 aralığındaki gelişimi uzaktan eğitimin evriminde önemli bir adım olmuştur. 1920'lerde Amerika Birleşik Devletleri'nde bazı üniversiteler radyo aracılığıyla dersler vermeye başlamıştır. İzleyen 1950'ler 1960'larda televizyonun yaygınlaşmasıyla birlikte, eğitim amaçlı televizyon programları popüler hale gelmiştir. Bu dönemde üniversiteler ve eğitim kurumları, televizyon yayınları aracılığıyla öğrencilere ulaşmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra özellikle gelişmiş ülkelerde radyo ve televizyon eğitimin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. 1950'den sonra ortaya çıkan telekomünikasyon teknolojisi devrimi yazışma eğitimini etkilemiş; yazışmalı eğitimciler, eğitimlerini ana kampüsten öğrencilere ulaştırmak için basılı materyallerin yanı sıra radyo ve televizyon gibi telekomünikasyon teknolojilerini de kullanmayı düşünmeye başlamıştır. İşte bu süreçte yazışmalı eğitimin adı değişmiş ve "uzaktan eğitim" olarak adlandırılmıştır. New York Üniversitesi ve CBS 1957 yılında bazı eğitim programları üretmiş; dünyadaki pek çok uzaktan eğitim programı da televizyonu kullanmaya başlamıştır. 1975'ten sonra uzaktan eğitimde televizyon kullanımı dünya çapında yayılmıştır. Kanada'nın 1980'de başladığı televizyonla uzaktan eğitimi takiben, İspanya, İsrail, Almanya, Venezuela, Kosta Rika ve Tayland, Hollanda ve Sri Lanka da uzaktan eğitim programlarında televizyonu kullanarak uzaktan eğitime destek vermiştir.

Yazışmalı eğitime 1970 yılında başlayan Türkiye'de ise 1982 yılında Anadolu Üniversitesi, öğrencilere eğitim vermek için televizyon kullanmaya başlamıştır. Yazışmalı eğitimin adı aynı yıl değişmiş; Anadolu Üniversitesi tarafından Türkiye Uzaktan Eğitim Programı adıyla kurulan "Açıköğretim Fakültesi" olarak adlandırılmıştır. Böylece Anadolu Üniversitesi Türkiye'de uzaktan öğretim modeli ile yükseköğretim yapan ilk kurum olmuştur (Demiray & İşman, 2001). Dünya çapında üniversitelerde uzaktan eğitim disiplini olarak kabul edilebilecek ilk uygulamalar ise 1968 yılında İngiltere'de kurulan Açık Üniversite (The Open University), 1974 yılında Almanya'da kurulan Hagen Üniversitesi (Fernuniversität) ve 1985 yılında Amerika'da kurulan Ulusal Teknoloji Üniversitesi (National Technology University)'leridir (Nizam, 2004).



Bilgisayarın eğitimde kullanımının başladığı 1980'ler ve özellikle 1990'lar dünyada uzaktan eğitimin önemli bir kırılma noktası olmuştur. Bilgisayar destekli eğitim programları, ilk uzaktan eğitim yazılımlarının temelini oluşturmuştur. Sonrasında ise internetin yaygınlaşması, uzaktan eğitimi tamamen dönüştürmüştür. 1990'ların sonlarından itibaren online kurslar ve sanal sınıflar ortaya çıkmış, üniversiteler online diploma ve sertifika programları sunmaya başlamıştır (Yağmurkara, 2019). Bilgisayara dayalı uzaktan eğitim, etkinliğin artmasına, karar verme süreçlerinin iyileşmesine, daha kolay bir yönetim ve eşgüdümüne olanak sağlaması açısından uzaktan eğitimde yeni bir aşama, yeni bir kırılma noktası olarak kabul edilmiştir (Uşun, 2006). Ruksasuk, yapmış olduğu çalışmada, uzaktan eğitimin bilgisayar destekli olmasını, mekânsal bakımdan uzak olan öğrenen ve öğretmenlerin teknolojik araçların yardımıyla karşılıklı bilgi alışverişi yapabilmesi olarak ifade etmiştir (Kırık, 2014). İnternet tabanlı uzaktan eğitime gelene dek elektronik üniversite, tele kurs, ev kursları, açık üniversite, sanal sınıflar... gibi uygulamalar kullanılmıştır (Ruksasuk, 1999: 2). Kaynağın ve alıcının yer değiştirmesi esasıyla derslerin çift yönlü olarak yürütülebilmesine olanak sağlayan internet tabanlı uzaktan eğitimde 'etkileşim' kavramının önemine yapılan vurguların karşısında, bu ortamda eğitimcilerin, bilginin aktarıcısı durumundan bilginin aracısı, denetçisi ve yöneticisine dönüştükleri yönünde bazı eleştiriler de söz konusu olmuştur. Dahası, öğrenenler açısından, uzaktan eğitimin gerektirdiği kadar deneyime, hızlı ve verimli bir düşünme gücüne sahip olamamalarından hareketle, interaktif modelin, amaçlanan seviyede etkisinin olmadığı da tartışılan yönlerindedir (Odabaş, 2004). Uzaktan eğitimde modern dönem olarak ifade edilen süreçte, Massive Open Online Courses (MOOCs) olarak bilinen geniş çaplı açık online dersler, 2000-2010 yılları aralığında popüler hale gelmiş; Coursera, edX, Udacity gibi platformlar milyonlarca öğrenciye dünyanın her yerinden eğitim alma olanağı sunmuştur (Bozkurt, 2015).

Covid-19 salgını ile birlikte 2020 ve sonrası dönem, uzaktan eğitimin günümüzdeki seyrini almasında katalizör görevi görmüştür. 20. Yüzyılın son çeyreğinde başlayan, bilginin aktarımı şeklinde öğretim merkezli bilişim tabanlı uygulamalar, teknolojiye yaşanan dijital dönüşümle, bu defa öğrenmeyi daha merkeze alan açık ve uzaktan öğrenme uygulamalarında izlerini olanca etkisiyle sürdürmüştür. Uzaktan eğitim gelişmeye devam ettikçe, öğrenme analitiğinin açık, uzaktan ve dijital eğitime entegrasyonu giderek daha önemli hale gelmiştir (Prinsloo, 2022). Kurumlar artık kapsamlı öğrenci verilerine erişim sağlayarak daha kişiselleştirilmiş ve etkili uzaktan eğitim deneyimleri sunabilmektedir. Uzaktan eğitimin tarihi, dijital çağda yenilikçi öğretme ve öğrenme yaklaşımlarının önünü açarak zorlukların üstesinden gelme konusundaki uyarlanabilirliğini ve direncini göstermiştir. Öte yandan, yaşanan dijital dönüşümü salt teknoloji odaklı ele almak, sığ bir bakış açısı geliştirmeye neden olmaktadır. Bu bağlamda

dijital dönüşüm, yaşamın bütünü ve iş süreçlerindeki tüm paydaşları etkileyen ekonomik, kültürel, sosyal yapı ve değerlerin dijital teknolojiler aracılığıyla şekillendiği sürece işaret etmektedir (Akgün Özbek, 2022).

Tarihsel gelişimi ve dönüşümü, teknolojinin gelişimi doğrultusunda yapılan ve bu eksende öğretim ve eğitim yöntemlerinin çeşitlilik sunan uzaktan eğitimi, bir anlamda zorunlu kılan etkenler şu şekilde sıralanabilmektedir (Urdan & Weggen, 2000):

- Teknolojik değişiklik ve ilerlemeler sonucunda iş ortamında hali hazırda bulunan bilginin güncelliğini hızla yitirmesi
- Nitelikli işgücü açığının öğrenme ihtiyacını arttırması
- Çoğu sektörde var olan şiddetli rekabetin eğitim maliyetlerini düşürme eğiliminde olması
- İş dünyasının küreselleşmesiyle kuruluşların personel eğitiminde farklı yönelimleri izlemesi
- Sosyal ve demografik değişikliklerin eğitimi, daha ileri yaş hedef gruplara yönlendirmesi
- Esnek çalışma koşullarında çalışanların eğitim süreçlerinde de esneklik ihtiyacı duyması
- Öğrenmenin, belli olay ve durumlardan bağımsız ve devamlı bir gereklilik haline gelmesi
- Kolay erişilebilirlik sağlaması ve ulaşımda zaman kaybının olmaması
- Bilgiye duyulan ihtiyaç ile edinilmesi sürecinde eşzamanlılık tanınması

Covid-19 salgınıyla başlayan süreç, eğitim hizmetlerini yeniden şekillendirmiş ve çevrimiçi uzaktan eğitime doğru kayda değer bir yönelimi beraberinde getirmiştir (Pr gowska ve ark., 2021). Bu dönemde milyonlarca eğitimcinin, eğitimde sürekliliği sağlamak için çevrimiçi uzaktan eğitimle meşgul olması, özellikle başlangıç aşamasında eğitimde önemli bir kesintiye neden olmuştur (Kruse ve ark., 2023). Öte yandan pandemi, uzaktan eğitimin küresel olarak benimsenmesini hızlandırmış ve eğitimin sürekliliği için uzaktan öğrenmenin önemini, somut olarak ortaya çıkarmıştır (Wijaya & Asmi, 2022). Eğitim, pandemi süreci ile ivme kazanan dijital dönüşümün köklü değişiklikler yarattığı bir alan olmuştur. Dünya, adeta açık okula dönüşürken, hem uzaktan hem yüz yüze eğitimin beraberliğinde karma bir uygulamanın sürekli olmasının temelleri atılmıştır.

COVID-19 Pandemisinde Türkiye'de Uzaktan Eğitim

İlk ayak sesleri 2019'un son günlerinde duyulan ve 2020'nin başında bütün dünyada etkisini gösteren Covid-19 pandemisi, hayatın her alanında olduğu gibi eğitim süreçlerinde de etkili ve belirleyici olmuştur. Bu salgına ilk reaksiyonlardan biri olarak uzaktan eğitim uygulamaları, geleneksel eğitim sisteminde derin bir değişiklik meydana getirmiş ve pandemi gündeminin merkezine yerleşmiştir. Aslında epey süredir var olan bazı teknolojilerin eğitim alanında kullanılması çok ani şekilde gerçekleştiği için hem öğretici hem öğrenen açısından planlama ve verimlilik süreçlerinde bazı olumsuzluklar yaşanmıştır. İnternete

erişebilme ve bu teknolojiyi kullanabilmek üzere gerekli beceriye sahip olma zorunlulukları göz önüne alındığında, yine kurumların teknik alt yapı ve yeterlilik düzeyleri de bu beklenmeyen hızlı geçişe adaptasyonu güçleştirmiştir.

Pandemi döneminde uzaktan eğitim uygulamalarından biri, eğitsel televizyon programlarının hızlıca devreye sokulması şeklinde olmuştur. Bu kapsamda ilkökul, ortaokul ve lise eğitimlerinde televizyon ve internet kullanılarak karma uzaktan eğitim uygulanmaya başlamıştır. Eğitim programları ağırlıklı olarak devlet televizyon kanallarında yayınlanan eğitim programları ile dijital çevrimiçi Eğitim Bilişim Ağı'nın (Eğitim Bilişim Ağı-EBA) destekleyici bir ortam olarak sunulması şeklinde olmuştur (Parlakılıç & Mertoğlu, 2020). Televizyonun eğitimde bu zorunlu kullanımı, teknolojinin birikimli doğasını hatırlatmıştır. Kişinin tercihlerine özel olarak dijital yayın mecralarının kullanımının yoğun olduğu günümüzde, televizyonun tekrar devreye girmesi, kendinden önceki teknolojinin tamamen yok olmamasına örnek oluşturur. Bu anlamda, 20. Yüzyıla damgasını vuran ve elli yıl boyunca hüküm süren televizyon teknolojisine dayanan uzaktan öğretim, internet çağı olarak ifade edilen 21. Yüzyılda önemli bir işlevi yerine getirmiştir. Öte yandan bu yayınların, etkileşime olanak tanımadan, öğretmenin bilgi aktarımına dayalı yapısı eleştirilere sahne olmuştur (Akgün Özbek, 2022). Pandeminin başlaması itibarıyla yaklaşık bir yıllık bir zaman diliminde, Covid-19 pandemisinin Türkiye'de çevrimiçi eğitime etkisi ile pandemi sonrasında gerçekleştirilen çevrimiçi öğrenme konularını ele alan kaynak ve örneklerin incelendiği araştırmalardan birinde de bu durum değerlendirilmiştir. Pandemi sürecinde çevrimiçi eğitimin modeli, öğretmenin yüz yüze eğitimde sınıfta anlattığı biçimin değiştirilmeden kamera karşısında yapılması şeklinde gerçekleştirilmesine dayanmıştır. Burada eksik olan, çevrimiçi eğitim içeriklerinin öğrenme stillerine göre zenginleştirilmesi ve farklı öğrenenlere hitap edebilecek hale getirilmesidir (Telli & Altun, 2020). Yine, pandemi sürecinde yapılan ilk araştırmalardan birinin sonuçlarına göre, EBA ve televizyon üzerinden ilk ve ortaokul ile liselerde öğrenim gören 18 milyon öğrenciye ulaştırılan uzaktan eğitimin, tek yönlü ve kitlesel nitelikte bir eğitim olması çeşitli olumsuzlukları beraberinde getirmiştir. Özellikle ilk haftalarda EBA ile eğitime erişimin sınırlı olduğu, uygulamanın derslerin hepsini kapsamadığı ve öğretim kademelerine göre bütün öğretilerin bu sisteme dahil edilmediği ortaya çıkmıştır (Can, 2020).

Covid-19 pandemisi sürecinde, eğitimin uzaktan sürdürüldüğü kurumlardan birini de yükseköğretim kurumları oluşturmuştur. Önceki başlıkta değinildiği üzere dünyada olduğu gibi Türkiye'de de üniversiteler uzaktan eğitimin ilk örneklerinin şekillendiği ve uygulandığı eğitim kurumlarıdır. YÖK Dersleri platformunda, başta Anadolu Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi'ne ait açık ve uzaktan eğitim uygulamaları olmak üzere, Ortadoğu Teknik Üniversitesinin de destek

verdiği belirtilmiştir (Can, 2020). Pandeminin başlangıç döneminde Celal Bayar Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin düzenlediği Ulusal Uzaktan Öğretim Çalıştayı'ndaki konuşmasında Doç. Dr. Murat Ertuğrul, dijitalleşmenin etkilerinin üniversitelerdeki uzaktan eğitim çalışmalarında daha fazla yer tutmasına rağmen bu alanın birçok unsurunda, arzu edilen düzey için pandemi gibi zorunlu bir tetikleyici olmadan adım atılmadığını vurgulamıştır (Kazaz, 2020).

Üniversitelerde ani uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik yürütülen faaliyetler, pandemi sürecinden itibaren çok sayıda akademik çalışmaya kaynaklık etmiştir. Üniversitelerin uzaktan eğitim alanındaki uzmanlık düzeyleri ve yetkinlikleri oranında kısmen olumlu değerlendirmeler olsa da verimlilik konusunda öğrencilerin ve öğretim elemanlarının görüşlerinin daha çok olumsuz olduğu sayısız örnek söz konusudur. Dahası, yapılan araştırmalarda öğrencilerin demografik özelliklerinin de uzaktan eğitime yönelik tutumlarında etkili olduğu; cinsiyete ve aldıkları eğitimle ilişkili olduğu görülmüştür. Karakaş ve Sayan'ın (2023) yaptığı çalışmaya göre, öğrencilerin cinsiyeti ve aldıkları eğitim (yüksek lisans, lisans, ön lisans) uzaktan eğitim ortamının kullanımına ilişkin tutumlarını etkilemektedir. Örneğin, eğitim seviyelerine göre, "Yeterlilik ve Motivasyon" "Kullanılabilirlik" boyutunda yüksek lisans grubunda ortalaması, ön lisans grubundan ve lisans grubu ortalamasından yüksek bulunmuştur (Karakaş & Sayan, 2023). Öğrencilerin büyük bir kısmı, pandemi sürecindeki uzaktan eğitimin verimli olmadığını düşünürken; öğretim elemanlarının görüşleri ise uzaktan eğitim sayesinde eğitimin kesintisiz bir şekilde devam etmesinin olumlu; ancak tek taraflı ve etkileşimden uzak şekilde yürütülmesinin olumsuz olduğu görüşünde yoğunlaşmıştır. Uzaktan eğitime ilişkin materyallerin tümünün basılı materyallerden oluşması, etkileşimi olanaklı kılan alternatif öğrenme kaynak ve yöntemlerin varlığını gerekli kılmıştır. Pandemi döneminde yükseköğretimin içinde bulunduğu söz konusu durumu değerlendirdiği çalışmasında Erhan Erkut, dünyanın bütün üniversitelerinin aslında yüz yüze vermek üzere planını yaptıkları derslerin, birkaç gün içinde acilen çevrimiçi olarak aktarılmasının, kriz yönetimi açısından doğru; ancak sonuçlarının, özellikle öğrenciler açısından yetersiz ve başarısız olduğunu belirtmektedir. Dahası, verilen eğitimin ideal bir çevrimiçi eğitim olmadığını; etkin bir çevrimiçi dersin tasarımının bile aylar aldığını vurgulamaktadır. Etkin bir çevrimiçi eğitimden söz etmek için özel bir yazılım kullanılmasından; aktif öğrenmeyi tetikleyici uygulamalara yer verilmesine kadar pek çok niteliğin varlığından söz edilmelidir. Bu eğitimde, içerik nakli dersten önce öğrenciye iletilen ders materyalleri aracılığıyla sağlanmalı ve derste asıl amaç, içeriğin öğrenciye nakli değil; örnekler, uygulamalar ve soru-cevap üzerinden öğrencinin derse aktif geniş katılımı olmalıdır. (Erkut, 2020). Ders içerikleri ile alt yapı başta olmak üzere üniversitelerin uzaktan eğitim merkezlerinin, çoğu yönden bir kriz durumuna hazır olmadığı ortaya çıkmıştır. Açık ders materyalleri havuzuna, üniversitelerin



hepsinin ulaşım sağlayabilmesi önemli bir uygulama olarak nitelendirilmiş; ancak daha önceki satırlarda anıldığı üzere sadece 4 üniversitenin destek verdiği düşünüldüğünde, onlarca yükseköğretim kurumunun bu çerçevede bir hazırlığının olmadığı görülmüştür (Can, 2020).

Uygulamalı eğitimin zorunlu olduğu disiplinlerde (özellikle tıp, diş hekimliği, eczacılık, mühendislik gibi fen bilimleri) eğitimler dijital teknolojiler sayesinde devam edebilecekken bu teknolojiye ve kullanma alışkanlıklarına sahip olmayan üniversiteler için anılan önemli eksiklikler çok daha görünür hale gelmiştir. Sanal laboratuvar ve atölyeler bu uygulamalardan bazılarıdır. Stefanovic, 2013 yılında gerçekleştirdiği “The objectives, architectures and effects of distance learning laboratories for industrial engineering” başlıklı çalışmada, çeşitli yazılımlar aracılığıyla gerçek bir laboratuvar ortamını simüle eden sanal laboratuvarların, esnek ve erişilebilir laboratuvar uygulamaları için dijital çağda ortaya atılan çözümlerden birini oluşturduğunu belirtmiştir. Böylece öğrenciler hem zaman ve mekândan bağımsız deneyler yapma olanağı bulur hem de deney tasarlama, sonuçları analiz etme ve yorumlama konusunda daha rahat olabilir (Çivril & Özkul, 2021).

Pandemi ve sonrası süreçlerde eğitim kurumlarının teknoloji kullanma seviyesinin artırılması adına 23 Eylül 2020 tarihinde düzenlenen “Ulusal Uzaktan Öğretim Çalıştayı”nda Prof. Dr. Ahmet Küçük şunları belirtmiştir:

1. Daha merkezi bir yöntemle gerekli olan yazılım ve donanım ihtiyacının karşılanması
2. Teknolojik gelişmelere uyumlanması için kurumların stratejik planlarının güncellenmesi ile bunun Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) ve Yüksek Öğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından temel göstergelerinin belirlenmesi
3. İhtiyaç dahilindeki yatırımlar için bütçe oluşturulması
4. Eğitim teknolojilerindeki uyumlanabilme için yeterli sahibi çalışanın istihdamı
5. Öğretim elemanlarına hizmet içi eğitim kapsamında yeni teknolojilerin eğitim ve öğretimi üzerine programların düzenlenmesi
6. Pandemi boyunca edinilen kazanımların sonrasında özellikle kuramsal derslerde karma (hybrid) modelle yaygın şekilde kullanılması
7. Bireysel öğrenme disiplininin atmasına yönelik olarak kendi kendine öğrenme ortamlarının çoğaltılması; bu kapsamda müfredat ve uygulamaların gözden geçirilmesi

Saptanan bu adımlar aslında, uzaktan eğitime acil bir şekilde başlamak zorunda kalan üniversitelerin, bu süreci ne tür eksiklik ve sorunlar eşliğinde yürüttüğünün de bir özeti olarak kabul edilebilmektedir.

Pandeminin hemen başlarında gerçekleştirilen çalıştayın sonuç bildirgesine göre, üniversitelerin altyapı sorunu yaşadığı, teknik ve ekonomik bakımdan benzer düzeyde bir yeterliliğe sahip olmadığı; öğrencilerin internete ulaşım

sorunlarının dijital uçuruma neden olduğu; uygulamalı derslerde karşılaşılan sorunların çözümü için simülasyonlar eşliğinde çevrimiçi derslerin yürütülmesi gerektiği ve bunun için hazırlanacak ulusal içeriğin bütün üniversitelere dağıtımının sağlanması; uzaktan eğitim konusunda sadece öğrenciler için değil öğretim elemanları için de eğitimlerin planlanması gerektiği; üniversitelerde özellikle eğitim fakülteleri kapsamında uzaktan eğitim kürsülerinin kurulmasına yönelik çalışmalar yapılması gibi önemli başlıklar öngörülmüştür (Kazaz, 2020).

Pandemi, bir anlamda üniversitelerin dijitalleşmesini zorunlu kılmıştır. Dahası uzaktan eğitimin, özellikle zamandan ve mekândan bağımsız olarak sunduğu deneyim başta olmak üzere tercih edilecek birçok özelliği açısından, eğitimin pek çok aşamasında zorunluluk haricinde de örgün eğitimin yanı sıra tercih sebebi olduğu ve kaliteyi artıracığı öngörülmüştür. Bu noktada, uzaktan eğitimin sadece normal süreçlerde tek yöntem ya da yüz yüze eğitimi destekler nitelikte bir uygulama değil; pandemi gibi kriz dönemlerini fırsata çevirebilmesi için sunduğu olanakların, güncel teknolojiyi takibin yanı sıra eğitim politikalarına dahil edilmesi kapsamında mümkün olabileceği açıktır.

Yöntem

Araştırma sorularını yanıtlamak için nitel analiz kullanılmıştır. Nitel analiz, insan davranışının ve sosyal olguların derinliğini, karmaşıklığını ve zenginliğini keşfetmeyi ve anlamayı amaçlayan temel bir araştırma yaklaşımını temsil etmektedir. Sayılara ve istatistiksel analizlere odaklanan nicel yöntemlerin aksine nitel araştırma, bireylerin öznel deneyimlerini ve bakış açılarını inceleyerek motivasyonlarının, tutumlarının ve davranışlarının kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını olanaklı kılar. Odak gruplar ve etnografi gibi teknikler, nicel yöntemlerle kolayca elde edilemeyecek içgörüler sağlar. Bu nitel teknikler, nicel araştırma yoluyla test edilebilecek hipotezler geliştirmek için çok önemlidir ve nitel-nicel yöntemler arasındaki etkileşimi vurgulamaktadır (Jervis & Drake, 2014). Nitel araştırma yönteminin uygulanması, bireysel disiplinlerin ötesine geçerek kuruluşların gelişiminde ve insan davranışının keşfedilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Mohajan'ın çalışması, nitel araştırmanın yeni araştırmacılara ilham vermedeki önemini vurgulamakta ve nitel araştırmayı okuyucular için anlaşılır kılacak metodolojik önerilerin ana hatlarını çizmektedir (Mohajan, 2018). Nitel analizin teori geliştirme ve çeşitli alanlardaki pratik uygulamalara yaptığı katkılar, sosyal araştırmalardaki vazgeçilmez rolünü vurgulamaktadır.

Bu çalışmada yapay zekâ araçlarından ChatGPT4, redaksiyon amaçlı kullanılmıştır. Çalışmadaki dil, ifade ve dil bilgisi hatalarının tespit edilmesi ve hataların düzeltilmesi için ChatGPT4 içerisindeki Writer AI isimli plug-in kullanılmıştır. Plug-in ile paragraflar teker teker taranmış; hatalar düzeltilerek yeniden yazılmıştır. Bunun dışında literatür taraması sürecinde www.connectedpapers.com isimli

literatür görselleştirme aracından yardım alınmıştır. Bu yapay zekâ aracı ile literatür görselleştirilmiş ve böylece literatürdeki boşluklar ve yayınlar arasındaki ilişkiler tespit edilmiştir.

Duygu Analizi

Prabowo ve Thelwall tarafından tanımlanan duygu analizi, yorumları, geri bildirimleri veya eleştirileri, olumlu ya da olumsuz duyguların ikili bir şeması içinde tanımlayan ya da bunları “çok kötü” ile “çok iyi” arasında değişen nüanslı bir spektrum boyunca katmanlandıran sofistike bir sınıflandırma çerçevesi oluşturmaktadır. Bu analitik süreç, duygusal tepkileri niceliksel olarak değerlendirmek için çok önemli bir araç olarak hizmet etmekte ve böylece şirketlerin, tüketicilerin ürünlerine yönelik alımlarını hassas bir şekilde değerlendirmelerini ve kalite geliştirme protokollerini, stratejik olarak iyileştirmelerini sağlamaktadır. Ayrıca bu yöntem, politika yapıcılara ve siyasi figürlere, yasa teklifleri, hükümet hizmetleri ve daha geniş sosyo-politik konulara ilişkin kamuoyu duyarlılığını ayırt etmek için ampirik bir temel sağlayarak bilinçli karar vermeyi kolaylaştırmaktadır (Prabowo & Thelwall, 2009). Öte yandan duygu analizi, tek başına verilerin genel yapısını anlamak için kapsamlı bilgi sağlamamaktadır. Ancak tematik içerik analizi ile birlikte kullanılması halinde, Türkiye’de uzaktan eğitime yönelik olumlu ve olumsuz tutumların nedenlerine ışık tutabilir.

Tematik İçerik Analizi

Çalışmada nitel analiz tekniklerinden tematik içerik analizi kullanılmaktadır. Tematik içerik analizi, psikoloji, sosyoloji, pazarlama ve daha fazlası dahil olmak üzere çeşitli disiplinlerde yaygın olarak kullanılan nitel bir araştırma yöntemidir. Verilerdeki örüntülerin (temaların) belirlenmesini, analiz edilmesini ve raporlanmasını içermektedir. Bu yöntem, kodlama ve temaları ya da örüntüleri belirlemeye yönelik sistematik bir sınıflandırma süreci aracılığıyla içeriğin öznel yorumlanmasını vurgular. Tematik içerik analizi, araştırmacıların araştırma sorularını ele alan içeriğin, önemli yönlerini anlamak için büyük hacimli verileri gözden geçirmelerini sağlamaktadır. Nicel yöntemlerden farklı olarak, katılımcıların deneyimlerini nasıl anladıkları ve algıladıklarının keşfedilmesine tanıdığı olanakla, sayısal analizle sınırlı olmayan zengin, ayrıntılı iç görüler sunmaktadır (Braun & Clarke, 2006; Guest ve ark., 2012).

Tematik içerik analizi süreci tipik olarak birkaç adımdan oluşur: Verilerin tanınması, verilerin kodlanması, temaların belirlenmesi ve temaların gözden geçirilmesi. Başlangıçta, araştırmacılar kendilerini verilere odaklar, derinliğine ve genişliğine yakından aşına olmak için materyali okur ve tekrar okurlar. Bunu, veri kümesi boyunca sistematik olarak uygulanan ilk kodların oluşturulması takip etmektedir. Bu kodlar daha sonra potansiyel temalar halinde gruplandırılmakta ve veri setini doğru bir şekilde temsil ettiklerinden emin olmak için titizlikle gözden geçirilerek rafine edilmektedir. Son aşamada, temalar tanımlanır ve adlandırılır. Ardından analiz ve bulguları detaylandıran bilimsel bir rapor hazırlanmaktadır (Braun &

Clarke, 2006; Nowel ve ark., t.y.).

Tematik içerik analizi, araştırmacıların mülakatlar, odak grupları, gözlemler ve belgesel materyaller gibi çok çeşitli metinlere uygulamasına olanak tanıyan esnekliği açısından değerlidir. Farklı araştırma öznelerinin bakış açılarını keşfetmek, benzerlikleri ve farklılıkları belirlemek ve beklenmedik içgörüler oluşturmak için özellikle yararlıdır. Tematik analiz, katılımcıların gerçekliğini rapor eden realist bir çerçevede veya olayların, gerçekliklerin, anlamların, deneyimlerin ve benzerlerinin toplum içinde işleyen bir dizi söylemin etkili olduğu yolları inceleyen inşacı bir çerçevede uygulanabilir (Boyatzis, 1998; Braun & Clarke, 2006; Joffe & Yardley, 2004).

Bu araştırmanın problemi ve amaçları kapsamında gerçekleştirilen içerik analizinde kullanılan araştırma soruları şu şekildedir:

1. Ekşi Sözlük’te “Uzaktan Eğitim” ile ilgili yazılan girdilerde hâkim olan temel duygular nelerdir?
2. Ekşi Sözlük’te “Uzaktan Eğitim” başlığında en çok tekrarlanan temalar nelerdir?
3. Olumlu ve olumsuz girdilerin temalara göre dağılımı nedir?
4. Ekşi Sözlük’te “Uzaktan Eğitim” ile ilgili yazılan girdilerde Covid-19’dan bahsedenlerin genel eğilimi nedir (olumlu-olumsuz)?

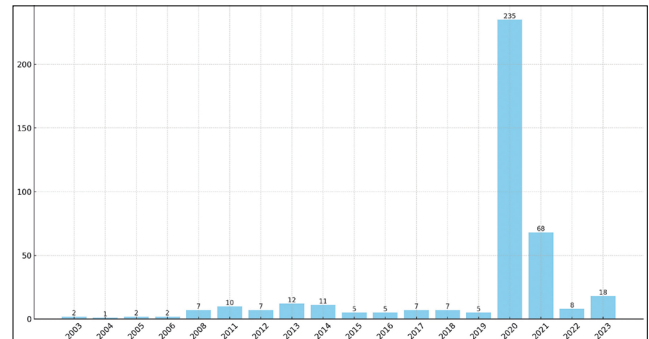
Veri Toplama ve Veri Analizi

Verileri toplamak için bir phyton algoritması yazılmış ve “Uzaktan Eğitim” başlığı kapsamında 25.02.2024 tarihinde Ekşi Sözlük’ten elde edilmiştir. Toplanan veri 412 girdiden oluşmaktadır. Elde edilen girdilerin tarih aralığının ise 2003-2023 aralığını kapsayan yirmi yıllık bir süreç olduğu görülmüştür. Girilen entrylerin yıllara göre dağılımı aşağıdaki gibidir:

Ekşi Sözlük’te uzaktan eğitim konusundaki girdilerin, yıllara göre dağılımını gösteren grafikte yer alan veriler, Atlas.ti nitel analiz yazılımı aracılığıyla analiz edilmiştir. Bu süreçte söz konusu veriler, yazarlar tarafından kodlanmış ve bir kodlama cetveli oluşturulmuştur. Kodlama, verilerin duygularını ve temalarını kapsamaktadır.

Şekil 1.

Ekşi Sözlük’te Uzaktan Eğitim Konusundaki Girdilerin Yıllara Göre Dağılımı



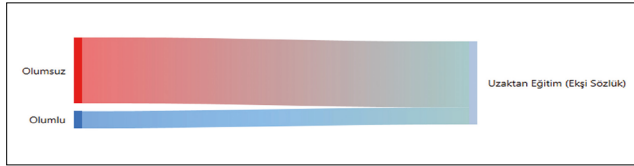


Analiz / Bulguların Tartışılması

Analitik süreçte, olumsuz duygular sergileyen girdilere kırmızı renk verilirken, olumlu duyguları yansıtanlar mavi ile gösterilmiştir. Ayrıca, tematik unsurlar, duygu yönelimlerine göre renk koduna tabi tutulmuştur: Turuncu renk negatif eğilimli temaları temsil ederken; yeşil renk pozitif eğilimleri göstermiştir. Alaycılık ve bilgilendiricilik ile karakterize edilen temaları birbirinden ayırmak için -farklı özellikleri göz önünde bulundurularak bunlara sırasıyla, siyah ve mor renkler atanmıştır. Analiz edilen 412 girdiden 295'inin olumsuz ya da olumlu olarak tanımlandığı belirtilmelidir. Ayrıca, kapsamlı bir analiz için gerekli görüldüğünde bazı girdilere birden fazla tematik kod atanmıştır. Öncelikle, araştırma sorusu 1'e cevap bulmak için Atlas.ti programı aracılığı ile Sankey Diyagramı oluşturularak söz konusu entrylere hangi duyguların hâkim olduğu tespit edilmiştir.

Sekil 2.

Olumlu ve Olumsuz Duyguların Dağılımı



Tablo 1.

Duyguların Dağılımı

	Girdi	Yüzde
Olumsuz	234	79,32%
Olumlu	61	20,68%
Toplam	295	100%

Analiz sonuçlarına göre, duygu analizi yapılabilen girdilerin %79,32'si olumsuz, %20,68'i ise olumlu olarak kodlanmıştır. Toplam 412 veri içinde, olumlu veya olumsuz olarak kodlanamayan girdi sayısı 117 olup, bu da tüm verilerin %28,39'unu oluşturmaktadır. Bu bulgu, toplam verilerin %76,6'sının duygu analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Duygu analizi için uygun olan %76,6'lık verinin, %79,32'si olumsuz; %20,68'i ise olumlu olarak kodlanmıştır. Dolayısıyla Ekşi Sözlük'te açılmış olan Uzaktan Eğitim başlığı içindeki girdilere olumsuz duyguların hâkim olduğu söylenebilir. Araştırma sorusu 2'yi ve 3'ü cevaplamak adına Atlas.ti programının eşzamanlılık analizi (co-occurrence analysis) yapma özelliği kullanılmıştır. Bu şekilde tek bir analiz ile hem "Uzaktan Eğitim" başlığında en çok tekrar eden temalar bulunmuş (S2) hem de olumlu ve olumsuz girdilerin temalara dağılımı (S3) tespit edilmiştir.

Grafik 3'te gösterildiği üzere, Ekşi Sözlük'te uzaktan eğitim başlığı altında yapılan duygu analizi ve içerik analizinin co-occurrence (eş-zamanlı) tablosunu görselleştiren bu Sankey diyagramı, uzaktan eğitimin genel algısını ve temaların olumlu veya olumsuz duygularla nasıl ilişkilendirildiğini ortaya koymaktadır. Bu ilişkileri ise şu şekilde yorumlamak mümkündür:

Temaların Kümelenmesi ve Kapsamı

Negatif Temaların Kümelenmesi:

Uzaktan eğitimle ilgili olumsuz temalar birkaç ana başlık altında kümelenmiştir:

Teknik Sorunlar ve Hazırlık Eksiklikleri:

- "EBA Çöktü"
- "Hazırlık Yeterli Değil"
- "Teknolojik Sorunlar"

Bu temalar, uzaktan eğitimde yaşanan teknik aksaklıkların ve altyapı yetersizliklerinin, öğrenciler ve öğretmenler üzerinde ciddi bir olumsuz etki yarattığını göstermektedir. Özellikle EBA'nın çökmesi, hazırlıkların yetersiz oluşu ve genel teknolojik eksiklikler, uzaktan eğitimin etkinliğini ciddi şekilde baltalamaktadır. Eğitimde teknolojik altyapının güçlendirilmesi bu bağlamda kaçınılmaz bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır.

Psikososyal ve Sağlıkla İlgili Endişeler:

- "Ekran Bağımlılığı Yaratacak"
- "Sağlıklı Değil"
- "Motivasyon Sorunları"
- "Sosyalleşme Engelleri"

Bu temalar, uzaktan eğitimin öğrenciler üzerindeki psikososyal ve sağlık etkilerine dair ciddi endişeleri yansıtmaktadır. Ekran bağımlılığı, sağlıksız yaşam tarzı, motivasyon kaybı ve sosyalleşme eksikliği gibi konular, uzaktan eğitimin öğrenciler üzerinde olumsuz etkiler yarattığını göstermektedir.

Eğitim Kalitesi ve Uygulama Zorlukları:

- "Öğretmenler İçin Zor"
- "Uzaktan Eğitimde Uygulamada Karşılaşılan Zorluklar"
- "Eğitim Kalitesi Düşük"
- "Öğrenci Kalitesi Düşük"

Bu temalar, uzaktan eğitimin eğitim kalitesini düşürdüğüne dair yaygın bir algının olduğunu göstermektedir.

Pozitif Temaların Kümelenmesi:

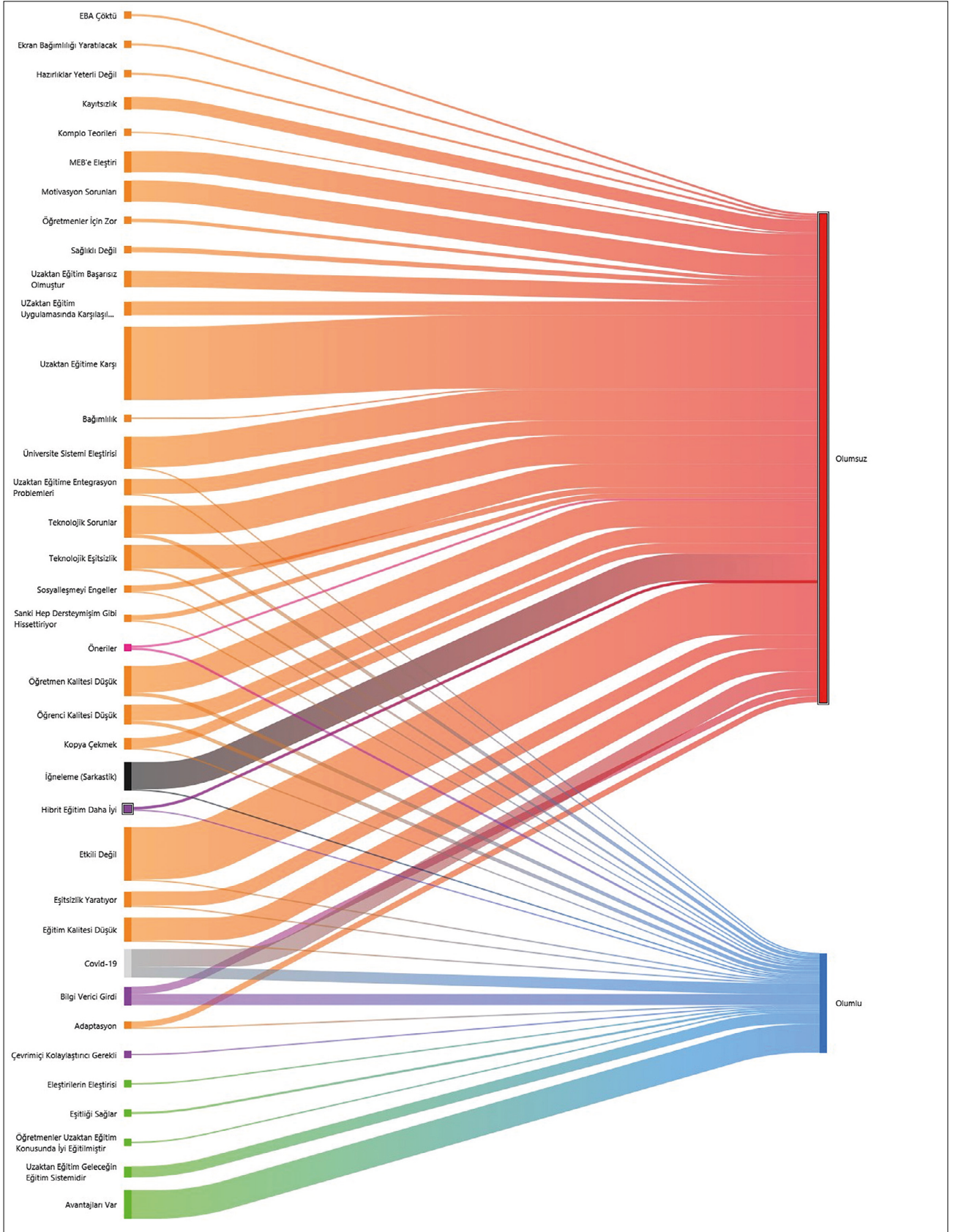
Uzaktan eğitimle ilgili olumlu temalar daha az ve belirli konularda yoğunlaşmaktadır:

Gelecek ve Adaptasyon:

- "Adaptasyon"
- "Çevrim İçi Kolaylaştırıcı Gerekli"
- "Eğitimin Geleceği"
- "Uzaktan Eğitim Gelişiminde Eğitim Sistemleri"

Bu temalar, uzaktan eğitimin gelecekte daha yaygın ve etkili olabileceği, adaptasyon sürecinin önem taşıdığı ve çevrim içi eğitimde gerekli kolaylaştırıcı araçların kritik olduğuna dair olumlu görüşleri yansıtmaktadır. Eğitim sistemlerinin gelişimi ve teknolojik adaptasyon süreci, uzaktan eğitimin başarılı olabilmesi için gerekli unsurlar olarak görülmektedir. Bu bağlamda, eğitim sistemlerinde dijital dönüşüm süreçlerine hız kazandırmak ve adaptasyon sürecini desteklemek önemli bir strateji olacaktır.

Şekil 3.
Duygular ve Temalar Arasındaki İlişki





Tablo 2.
Temaların Dağılımı

Tema	Yüzde
Uzaktan Eğitime Karşı	15,99
Etkili Değil	11,38
Üniversite Sistemi Eleştirisi	6,23
İğneleme (Sarkastik)	5,96
Öğretmen Kalitesi Düşük	5,69
Teknoloji Sorunları	5,42
Teknolojik Eşitsizlik	4,88
MEB’e Eleştiri	4,61
Motivasyon Sorunları	4,34
Eğitimin Kalitesi Düşük	4,34
Uzaktan Eğitim Başarısız Olmuştur	3,52
Öğrenci Kalitesi Düşük	3,25
Uzaktan Eğitime Entegrasyon Problemleri	3,25
Uzaktan Eğitim Uygulamasında Karşılaşılan Zorluklar	2,98
Bağımlılık	2,71
Eşitsizlik Yaratıyor	2,44
Kopya Çekmek	2,17
Bilgi Verici Girdi	1,63
Uzaktan Eğitim Sosyalleşme Sürecini Bozuyor	1,36
Adaptasyon	1,36
Sağlıklı Değil	1,08
Sanki Hep Dersteymişim Gibi Hissettiryor	1,08
Öğretmenler İçin Zor	0,81
Ekran Bağımlılığı Yaratılacak	0,54
Olumlu	0,54
Hibrit Eğitim Daha İyi	0,54
Öneriler	0,54
EBA Çöktü	0,54
Hazırlıklar Yeterli Değil	0,54
Komple Teorileri	0,27
	100%

Temalar Arasındaki İlişkiler ve Dinamikler

Diyagramdaki temaların birbiriyle olan ilişkilerini değerlendirdiğimizde:

Teknik Sorunlar ve Eğitim Kalitesi:

Teknik sorunların eğitim kalitesini doğrudan etkilediği gözlemlenebilir. “EBA Çöktü” ve “Teknolojik Sorunlar” gibi temalar, “Eğitim Kalitesi Düşük” temasıyla doğrudan ilişkilidir. Bu, teknik altyapının yetersizliğinin, eğitim kalitesini nasıl olumsuz etkilediğini göstermektedir.

Psikososyal Etkiler ve Motivasyon:

“Ekran Bağımlılığı Yaratacak” ve “Motivasyon Sorunları” temaları, öğrencilerin uzaktan eğitimde karşılaştıkları psikolojik zorlukları vurgulamaktadır. Uzun süreli ekran kullanımı ve motivasyon eksikliği, öğrencilerin genel performansını olumsuz etkilemektedir.

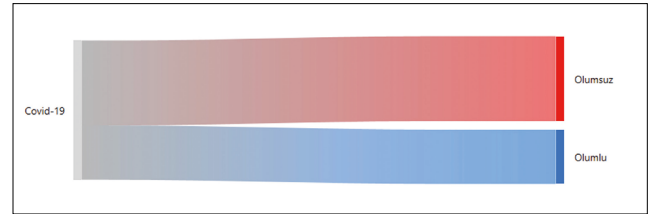
Eğitimde Adaptasyon ve Gelecek:

Pozitif temalar arasında “Adaptasyon” ve “Eğitimin Geleceği” gibi temalar, uzaktan eğitimin gelecekteki potansiyeline dair umut verici bir perspektif sunmaktadır. Bu, eğitimde dijital dönüşümün kaçınılmaz olduğunu ve bu sürecin iyi yönetilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda, yukarıda bahsedilen genel değerlendirmelerin ötesine geçip Grafik 1’de gösterilen girdilerin yıllara göre dağılımı S4’ü zorunlu kılmaktadır. Buna göre içerisinde Covid-19 veya pandemi geçen Ekşi Sözlük girdilerinin dağılımı Grafik 4’te gösterilmiştir.

Sekil 4.

İçinde Covid-19 ya da Pandemi Geçen Girdilerin Duygulara Göre Dağılımı



Tablo 3.

İçinde Covid-19 ya da Pandemi Geçen Girdilerin Duygulara Göre Dağılımı

	Covid-19	Yüzde
Olumlu	9	39,13%
Olumsuz	14	60,87%
Toplam	23	100%

Covid-19 salgınının başlamasıyla 2020 yılında uzaktan eğitim uygulamaları artmış olsa da doğrudan Covid-19 ve uzaktan eğitim ilişkisini kuran az sayıda girdi mevcuttur. Bu bağlamda, pandemi her ne kadar uzaktan eğitimin yaygınlaşmasına ve bu vesile ile Ekşi Sözlük gibi platformlarda sıkça konu edilmesine sebep olsa da girdilerde, pandeminin kendisi ile ilişki kurmaktan ziyade, daha pratik yaklaşımların varlığından söz edilebilir.

Bu iddiayı desteklemek için Grafik 5’in incelenmesi yeterlidir. Grafik, olumlu geri bildirimlerin spesifik bir fayda belirtmeksizin uzaktan eğitimi “avantajlı” olarak tanımlayan temada yoğunlaştığını ve bilgi verici geri bildirimlerin ikinci en sık tekrar eden tema olarak öne çıktığını göstermektedir. Öte yandan, en sık rastlanan olumsuz temaların ise pandemiden bağımsız bir şekilde Türkiye’nin eğitim sistemine yönelik doğrudan eleştiriler olduğu dikkate alındığında, Covid-19’un uzaktan eğitimin gündeme gelmesine ve popüler olmasına neden olduğu;

ancak eleştirilerin, Covid-19'dan bağımsız olarak eğitim sisteminin aksayan yönlerine ve doğrudan hükümete yönelik odaklandığı sonucuna varılabilir. Bu durum, eleştirilerin kaynağının pandemiden ziyade, mevcut eğitim sisteminin algılanan eksiklikleri olduğunu ortaya koymaktadır.

Diğer taraftan Covid-19'un tüm temalar ve duygu analizi neticesinde tespit edilen olumlu/olumsuz kategorileri ile ilişkisi Grafik 5'te gösterilmiştir. Buna göre söz konusu Sankey diyagramından şunu açıkça görmek mümkündür: Covid-19 ile ilişkili gönderiler, daha çok eğitim sistemini genel olarak eleştiren olumsuz girdilerden oluşurken; Covid-19 ifadesinin geçmediği gönderilerde ise daha çok sistemin çökmesi, öğrencilerin hep dersteymiş gibi hissetmesi ya da pratik uygulamaların sağlıksız olduğunu iddia eden temalardan oluştuğu görülmektedir. Bu durum, Covid-19 dolayısıyla zorunlu şekilde yaygınlaşan uzaktan eğitimin, tüm eğitim sisteminin sorgulanmasını içeren bir eleştiri dalgasına sebep olduğu şeklinde okunabilir.

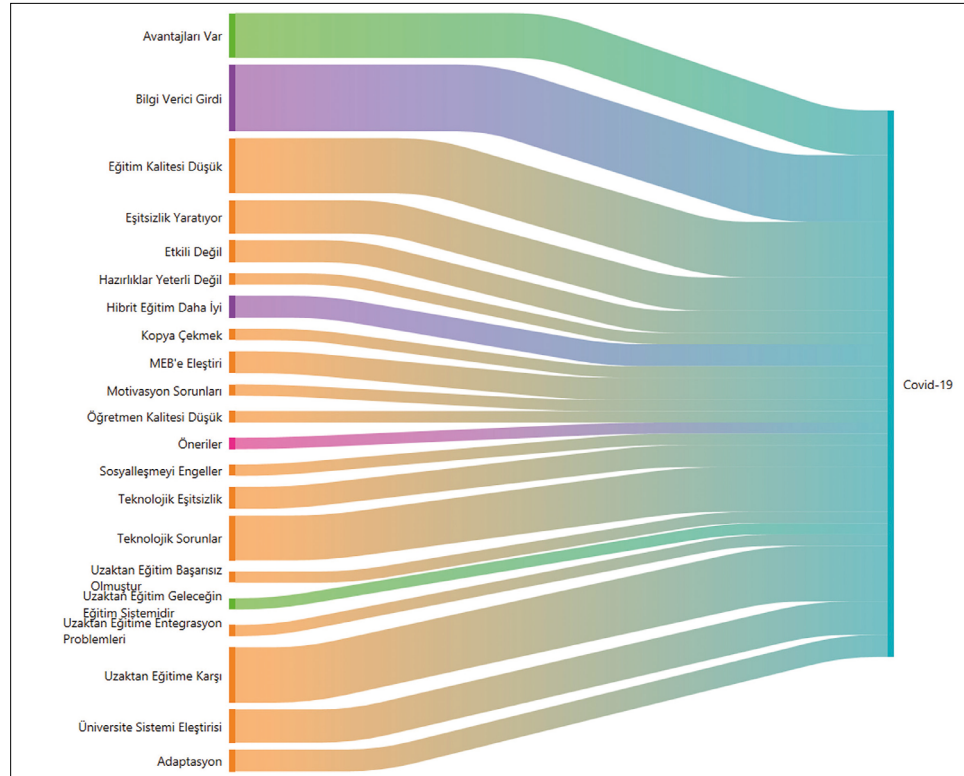
Covid-19 pandemisi, özellikle üniversitelerin uzaktan eğitim pratikleri noktasında üniversitelerin eleştiri odağı olmasına sebep olmuştur. Birçok kişi, uzaktan eğitimin üniversitelerin mevcut altyapılarıyla tam olarak uyumlu olmadığını, bu nedenle hem teknik hem de akademik anlamda önemli sorunların yaşandığını öne sürmüştür. Tema dağılımına bakıldığında, pandemi sürecinde uzaktan eğitimle ilgili tartışmaların ilk öğretim ya da lise eğitiminden ziyade büyük ölçüde üniversite eğitimine odaklandığı görülmektedir.

Tablo 4. İçinde Covid-19 ya da Pandemi Geçen Girdilerin Temalara Göre Dağılımı

Tema	Sayı	Yüzde
Adaptasyon	2	5%
Avantajları Var	4	8%
Bilgi Verici Girdi	6	7%
Eğitim Kalitesi Düşük	5	9%
Eşitsizlik Yaratıyor	3	7%
Etkili Değil	2	3%
Hazırlıklar Yeterli Değil	1	3%
Hibrit Eğitim Daha İyi	2	6%
Kopya Çekmek	1	3%
MEB'e Eleştiri	1	3%
Motivasyon Sorunları	1	2%
Öğretmen Kalitesi Düşük	1	2%
Öneriler	1	3%
Sosyalleşmeyi Engeller	1	3%
Teknolojik Eşitsizlik	2	4%
Teknolojik Sorunlar	4	6%
Uzaktan Eğitim Başarısız Olmuştur	1	2%
Uzaktan Eğitim Geleceğin Eğitim Sistemidir	1	3%
Uzaktan Eğitime Entegrasyon Problemleri	1	2%
Uzaktan Eğitime Karşı	5	5%
Üniversite Sistemi Eleştirisi	3	5%

Sekil 5.

İçinde Covid-19 ya da Pandemi Geçen Girdilerin Temalara Göre Dağılımı





Pandemi, üniversitelerin teknik altyapılarındaki eksiklikleri daha görünür hale getirdiği gibi, eğitim süreçlerinin kalitesi üzerine daha geniş çaplı bir tartışmayı da tetiklemiştir. Uzaktan eğitim zorunlu hale geldikçe, eğitimin kalitesi, öğrenci-öğretmen etkileşimi ve ders materyallerinin çevrimiçi ortamda uygunluğu gibi konulara dair eleştiriler daha sık gündeme gelmiştir. Birçok öğrenci bu yeni sisteme uyum sağlamak zorlanırken, öğretmen üyeleri de dijital pedagojik yaklaşımlar konusunda yeterli desteği alamamıştır. Bu durum, pandeminin eğitim alanında yol açtığı en önemli eleştiriler arasında yer almıştır.

Covid-19 pandemisi sadece üniversitelerin teknik altyapılarındaki yetersizlikleri gün yüzüne çıkarmakla kalmamış, aynı zamanda eğitim süreçlerinin kalitesi üzerine de yoğun eleştiriler getirmiştir.

Sonuç

Bu çalışma, Türkiye'nin önde gelen çevrimiçi forumlarından biri olan Ekşi Sözlük'teki "Uzaktan Eğitim" başlığı altındaki girdileri analiz ederek uzaktan eğitime yönelik kullanıcı duygularını ve tematik yönelimleri ortaya

koymuştur. Araştırmada kullanılan nitel analiz yöntemleri (duygu analizi ve tematik içerik analizi) sayesinde, uzaktan eğitimin Covid-19 pandemisi sürecinde zorunlu olarak yaygınlaşmasının nasıl algılandığı ve bu algıların hangi temalar etrafında şekillendiği incelenmiştir. Yapılan içerik analizi ve duygu analizine göre şu sonuçlara ulaşılmıştır:

► Olumsuz Duyguların Baskınlığı:

Araştırma, uzaktan eğitime yönelik genel olarak olumsuz duyguların baskın olduğunu göstermektedir. Bu olumsuz duyguların ana nedenleri arasında verimsizlik, düşük öğretmen kalitesi, teknolojik zorluklar ve eşitsizlikler bulunmaktadır. Kullanıcılar, uzaktan eğitimin etkisiz olduğunu ve eğitim kalitesini düşürdüğünü düşünmektedir.

► Teknik Sorunlar ve Hazırlık Eksiklikleri:

Ekşi Sözlük kullanıcıları, uzaktan eğitimde karşılaşılan teknik sorunlar ve hazırlık eksikliklerine dikkat çekmiştir.

► Psikososyal ve Sağlıkla İlgili Endişeler:

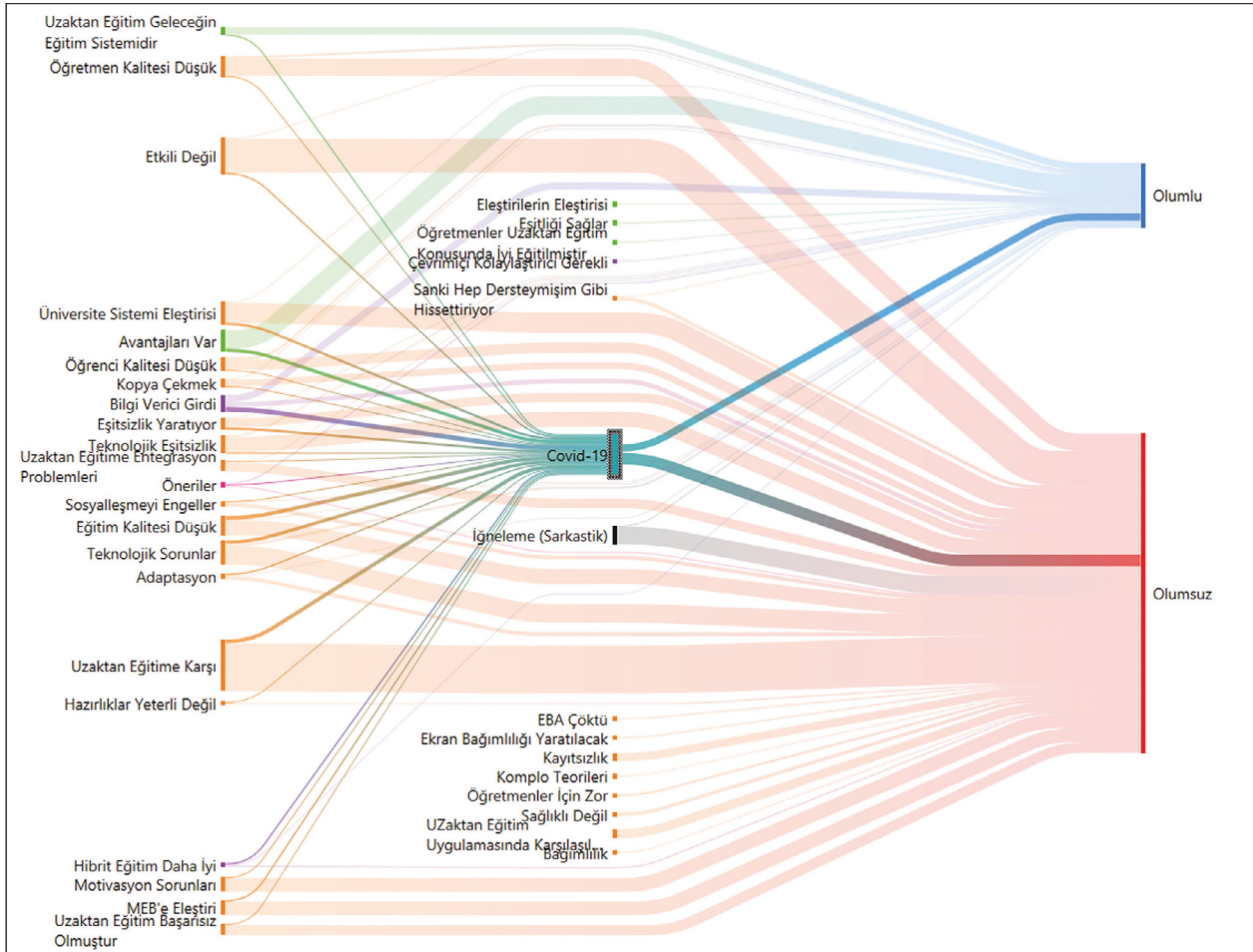
Uzaktan eğitimin öğrenciler üzerindeki psikososyal ve sağlık etkileri de önemli eleştiriler arasında yer almaktadır.

► Eğitim Kalitesi ve Uygulama Zorlukları:

Uzaktan eğitimle ilgili en sık tekrar eden temalar arasında, düşük eğitim kalitesi ve uygulama zorlukları yer almaktadır.

Sekil 6.

Covid-19 Temasının İçerik Analizi ve Duygu Analizi Sonuçları Arasındaki Yeri



■ Olumlu Duygular ve Adaptasyon:

Uzaktan eğitimin gelecekte daha yaygın ve etkili olabileceği, adaptasyon sürecinin önem taşıdığı ve çevrim içi eğitimde gerekli kolaylaştırıcı araçların kritik olduğu da belirtilmiştir. Bu bağlamda dijital dönüşüm süreçlerine hız kazandırılması gerektiği vurgulanmıştır.

Öneriler:

■ Teknik Altyapının Güçlendirilmesi:

Uzaktan eğitimin etkinliğini artırmak için teknik altyapının güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, Eğitim Bilişim Ağı (EBA) gibi platformların kapasitesi artırılmalı ve teknik sorunların en aza indirilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca, öğrenci ve öğretmenlerin bu platformları etkin bir şekilde kullanabilmeleri için gerekli donanım, yazılım ve eğitim desteği sağlanmalıdır.

■ Psikososyal Destek Programları:

Uzaktan eğitimin öğrenciler üzerindeki psikososyal etkilerini azaltmak için destek programları oluşturulmalıdır. Ekran bağımlılığı, motivasyon kaybı ve sosyalleşme eksikliği gibi sorunların üstesinden gelmek için öğrencilere yönelik psikososyal destek programları ve sağlıklı yaşamı teşvik edici önlemler alınmalıdır. Bu kapsamda, rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri artırılmalıdır.

■ Öğretmen Eğitimi ve Destekleri:

Uzaktan eğitimin kalitesini artırmak için öğretmenlerin bu alanda daha fazla eğitim alması gerekmektedir. Öğretmenlerin dijital pedagojik becerilerini geliştirmek için hizmet içi eğitim programları düzenlenmeli ve teknolojiyi etkin bir şekilde kullanabilmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca, öğretmenlere uzaktan eğitim materyallerini hazırlama ve uygulama konusunda destek sağlanmalıdır.

■ Eğitim İçeriklerinin Zenginleştirilmesi:

Uzaktan eğitimde kullanılan içeriklerin zenginleştirilmesi ve çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, etkileşimli eğitim materyalleri, sanal laboratuvarlar ve atölyeler gibi alternatif öğrenme kaynakları geliştirilmelidir. Ayrıca, öğrencilerin öğrenme deneyimlerini zenginleştirmek için projeler, grup çalışmaları ve interaktif etkinlikler gibi uygulamalar teşvik edilmelidir.

■ Eşitsizliklerin Giderilmesi:

Uzaktan eğitimde yaşanan eşitsizliklerin giderilmesi için çeşitli önlemler alınmalıdır. Özellikle dezavantajlı gruplara yönelik internet erişimi ve teknolojik cihazlar sağlanmalı, eğitimde fırsat eşitliği sağlanmalıdır. Ayrıca, kırsal bölgelerdeki öğrencilerin uzaktan eğitime erişimini artırmak için gerekli altyapı çalışmaları yapılmalıdır.

■ Dijital Dönüşüm Stratejilerinin Geliştirilmesi:

Uzaktan eğitimin gelecekte daha etkili bir şekilde uygulanabilmesi için dijital dönüşüm stratejileri geliştirilmelidir. Bu kapsamda, eğitim politikalarının dijital dönüşüm süreçlerine entegre edilmesi ve uzun vadeli stratejik planlamalar yapılması gerekmektedir. Ayrıca, eğitim kurumlarının dijital dönüşüm süreçlerini desteklemek için gerekli yatırımlar ve bütçeler oluşturulmalıdır.

Sonuç olarak, Ekşi Sözlük'teki kullanıcıların uzaktan eğitime yönelik eleştirileri ve önerileri, eğitim sisteminin iyileştirilmesi ve gelecekteki eğitim stratejilerinin şekillendirilmesi için değerli bilgiler sunmaktadır. Verimsizlik, düşük öğretmen kalitesi, teknolojik zorluklar ve eşitsizlik gibi konulara yöneltilen önemli eleştirilerle birlikte, uzaktan eğitime pandemi sürecindeki bu zorunlu hızlı geçiş, fırsat olarak değerlendirilmekte; yaygın şekilde olumsuz duyguların baskın olduğu ortaya çıkmaktadır. Azınlıkta kalan olumlu duygular ise uzaktan eğitimin potansiyel faydalarını vurgulayarak karmaşık ve nüanslı bir kamu algısına işaret etmektedir. Öte yandan, özellikle yükseköğretimde belli bir aşamaya geldiği düşünülen uzaktan eğitimin zorunlu yaygın kullanımı, yüz yüze eğitimin teknolojiyi kullanarak sadece çevrimiçi bir içerik naklinden öteye geçemediği; uzaktan eğitimin hemen her değişkeninde nitelik yönünden yetersizliklerin belirlediği bir tablonun ortaya çıktığı görülmektedir. Etkin bir çevrimiçi dersin aktif öğrenme süreçlerini kapsamaması gerektiğini ve bu niteliklerin gözetilerek bir uzaktan eğitim tasarımı yapılmasının elzem olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, sözü edilen niteliksel iyileştirmelerin yanı sıra eğitimde dijital dönüşüm süreçlerine hız kazandırılması, teknik altyapının güçlendirilmesi ve psikososyal destek programlarının artırılması, uzaktan eğitimin daha etkili ve verimli bir şekilde uygulanabilmesi için önemli adımlar olarak öne çıkmaktadır.



Kaynakça

- Akgün Özbek, E. (2022). Öğrenmede Dijital Dönüşüm. T. V. Yüzer & M. Kesim (Ed.), *Açık ve Uzaktan Öğrenmenin Dijital Dönüşüm Boyutu* (s. 2-18) içinde. Pegem Akademi.
- Boyatzis, R. E. (1998). *Transforming Qualitative Information: Thematic Analysis and Code Development*. Sage.
- Bozkurt, A. (2015). Kitleleşmiş Açık Çevrimiçi Dersler (Massive Open Online Courses—MOOCs) ve Sayısal Bilgi Çağında Yaşamboyu Öğrenme Fırsatı. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 56-81. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/35569>
- Braun, V. ve Clarke, V. (2006). Using Thematic Analysis in Psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) Pandemisi ve Pedagojik Yansımaları: Türkiye'de Açık ve Uzaktan Eğitim Uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53. <file:///C:/Users/user/Desktop/UZAKTAN%20E%20C4%9E%20C4%B0T%20C4%B0M/AUAD%20PANDEM%20C4%B0.pdf>
- Çivril, H. ve Özkul, A. E. (2021). Investigation of the Factors Affecting Open and Distance Education Learners' Intentions to Use a Virtual Laboratory. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 22(2), 143-165. <file:///C:/Users/user/Desktop/UZAKTAN%20E%20C4%9E%20C4%B0T%20C4%B0M/shenderson,+5076-Article+Text-35578-3-11-20210416.pdf>
- Demiray, U. ve İşman, A. (2001). History of Distance Education. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 88-108. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/115681>
- Erkut, E. (2020). Covid-19 Sonrası Yükseköğretim. *Yükseköğretim Dergisi*, 10(2), 125-133. <file:///C:/Users/user/Desktop/covid%20e%20C4%9Fitim/covid%20y%20C3%Bcksek%20C3%B6%20C4%9Fretim.pdf>
- Guest, G., MacQueen, K. M. ve Namey, E. E. (2012). *Applied Thematic Analysis*. Sage.
- Jervis, L. ve Drake, D. (2014). Ethnographic approaches to qualitative research. L. Jervis(Ed.), *Ethnographic approaches to qualitative research* (s. 314-317) içinde. Sage.
- Joffe, H. ve Yardley, L. (2004). Content and thematic analysis. D. Marks ve L. Yardley (Ed.), *Research Methods for Clinical and Health Psychology* (s. 56-68) içinde. Sage.
- Karakaş, H. ve Sayan, İ. (2023). Üniversite Öğrencilerinin Covid-19 Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitim Ortamlarının Kullanımına İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 6, 116-124-. <file:///C:/Users/user/Desktop/covid%20e%20C4%9Fitim/covid%20tutum.pdf>
- Kazaz, M. (Ed.). (2020). *Ulusal Uzaktan Öğretim Çalıştay Kitabı*. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Rektörlük Basımevi.
- Kırık, A. M. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye'deki durumu. *Marmara Üniversitesi İletişim Dergisi*, 21, 73-94. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/206441>
- Kruse, S., Edge, K. ve Schechter, C. (2023). Guest editorial: Organizing schools for the future: Innovative conceptualizations of schools as organizations. *Journal of Educational*.
- Lowenthal, P. (2022). *Synchronous tools for interaction and collaboration*. 1-14. https://doi.org/10.1007/978-981-19-0351-9_55-1
- Mohajan, H. K. (2018). Qualitative research methodology in social sciences and related subjects. *Journal of Economic Development, Environment and People*, 7(1), 23-48.
- Nizam, F. (2004). Eğitim-Öğretimde Kitle İletişim Araçlarının Kullanım Olanakları ve Avantajları. *KATÜ Akademik Bilişim*, 1-17.
- Nowel, N. S., White, D. E., Norris, J. M. ve Moules N. J. (ty.). Thematic Analysis: Striving to Meet the Trustworthiness Criteria. *2017*, 16(1).
- Odabaş, H. (2004). İnternet Tabanlı Yzaktan Öğrenim Modelinin Bilgi Hizmetlerine Yönelik Yüksek Öğretim Programlarında Kullanımı. *Saga of Librarianship International Symposium Proceedings Book*. http://eprints.rclis.org/8225/1/Internet_Tabanli_Uzaktan_%20C3%96grenim_Modelinin_Bilgi_Hizmetlerine_Y%20C3%B6nelik_Y%20C3%BCksek_%20C3%96gretim_Programlarinda_Kullan.pdf
- Parlaklıç, A. ve Mertoğlu, S. (2020). Blended Distance Education During Covid-19: Evaluation Of Turkey's K12 Applications. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 49-61. <https://www.ufuk.edu.tr/uploads/page/enstituler/sosyal-bilimler/ensdergi/say-18/49-61.pdf>
- Prabowo, R. ve Thelwall, M. (2009). Sentiment analysis: A combined approach. 2, 3, 143-157. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2009.01.003>.
- Pregowska, A., Masztalerz, K., Garlinska, M. ve Osial, M. (2021). A worldwide journey through distance education—From the post office to virtual, augmented and mixed realities, and education during the covid-19 pandemic. *Education Sciences*, 11(3)(118). <file:///C:/Users/user/Downloads/education-11-00118.pdf>
- Prinsloo, P. (2022). *Learning analytics in open, distance, and digital education*. 1-16. https://doi.org/10.1007/978-981-19-0351-9_57-1
- Smith, N., Caldwell, H., Richards, M. ve Bandara, A. (2017). A comparison of mooc development and delivery approaches. *International Journal of Information and Learning Technology*, 34(2), 152-164. <https://doi.org/10.1108/ijilt-09-2016-0047>
- Telli, G. S. ve Altun, D. (2020). Coronavirus (Covid-19) Pandemisi Döneminde Çevrimiçi Öğrenme. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 90-107. <file:///C:/Users/user/Desktop/covid%20e%20C4%9Fitim/covid%20C3%A7evrimi%20C3%A7i.pdf>
- Ürdan, T. A. ve Weggen, C. C. (2000). Why E-Learning. İçinde *Corporate E-Learning: Exploring A New Frontier* (ss. 3-11).
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan Eğitim*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Wijaya, A. ve Asmi, A. (2022).). Learning media based on local history in improving the quality of distance learning. *Journal of Education Research and Evaluation*, 6(4), 748-758. <https://doi.org/10.23887/jere.v6i4.46484>
- Yağmurkara, Ü. (2019). Türkiye'de Uzaktan Eğitim. E. Avcı & A. Bilgiç, (Ed.) (2. Baskı), *Uzaktan Eğitim Çalıştay Bildiri Kitabı* (s. 10-21) içinde. Sürekli Eğitim Merkezi Komutanlığı Jadarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Yayınları.



Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0 Unported (CC BY-NC-ND 4.0) Lisansı standartlarında; kaynak olarak gösterilmesi koşuluyla, ticari kullanım amacı ve içerik değişikliği dışında kalan tüm kullanım (çevrimiçi bağlantı verme, kopyalama, baskı alma, herhangi bir fiziksel ortamda çoğaltma ve dağıtma vb.) haklarıyla açık erişim olarak yayımlanmaktadır. / *This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0 Unported (CC BY-NC-ND 4.0) License, which permits non-commercial reuse, distribution and reproduction in any medium, without any changing, provided the original work is properly cited.*

Yayıncı Notu: Yayıncı kuruluş olarak Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) bu makalede ortaya konan görüşlere katılmak zorunda değildir; olası ticari ürün, marka ya da kuruluşlarla ilgili ifadelerin içerikte bulunması yayıncının onayladığı ve güvence verdiği anlamına gelmez. Yayıncının bilimsel ve yasal sorumlulukları yazar(lar)ına aittir. TÜBA, yayınlanan haritalar ve yazarların kurumsal bağlantıları ile ilgili yargı yetkisine ilişkin iddialar konusunda tarafsızdır. / *Publisher's Note: The content of this publication does not necessarily reflect the views or policies of the publisher, nor does any mention of trade names, commercial products, or organizations imply endorsement by Turkish Academy of Sciences (TÜBA). Scientific and legal responsibilities of published manuscript belong to their author(s). TÜBA remains neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.*